

רשי הפועלים פרק שביעי בבא מציעא דף פה

אליהו הוה שכיח במתיבתא

דרבי יומא חד ריש ירחא הוה נגה^י ליה ולא אתא א"ל ליה לומר א"ל אדאוקמינא לאברהם (ומשי) [ומשינא] ידיה ומצלי ומגנינא^י ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמינהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא וכניה א"ל ויש דוגמתן בעה"ז א"ל איכא ר' חייא ובניו גזר רבי העניתא אחתינהו לר' חייא ובניו : אמר משיב הרוח וגשב זיקא^י אמר מוריד הגשם ואתא ממרא מטא למימר כחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיע מאן גלי רויא בעלמא אמרי אליהו אתיהו לאליהו מחוה^י שתין פולסי דנורא אתא אידמי להו כדובא דנורא על בינייהו וטרדינהו : מדר' רישא

תקפי ברחמי : מוכן כהפלה: וסייתי ימשיח בלא זמניה לכך חוקינהו לי רבות להעמידן יחד : יש דוגמתן : שהיה כמעט הפלגן : פולסי : השעת מלקות :

כי זה היום חסר בו חידוש הלכנה הוא רמז על ההקדש מלכות ישראל לעתיד ויום מוכן להפיל על דבר זה כמאמר נוסחו וללכנה אמר שההקדש ענינה הפלגת לעמקו בטן שהם עתידים להתקדש כמוהו כ' והוא שאמר דלי תקפי היום כר"ח ברחמי הוה מייתי ליה למשיח כ' : ובשי ידיה ומצלי כ' : הוא מנאר שהדיקים צמיהתם קרויין חיים והמיתה חונה ללא כפינה כמאמר לבי עפר וסוף שאמר אדאוקמינא לאברהם שהעמידו מתוך הכונה ומשי ידיה להפלה כדון הכין על מטוה שרדיך נעילה להפלה וכו' וק"ל : רגש עלמא כ' : הפער שזהו התחלה ההחיה כי כן מנינו צמחים שהחיה יחוקל ויחי קול הכנפלי והנה רעש ותקרו בו עלמות נ' : [ס' פולסי דנורא : והעש כשם שמלקות של מעט ל' שהוא ג' פגמים י"ג שעות בר שונסין דכ"ד שלמטה כן מלקות דלמעלה ס' שהוא ג' כ' שעות בר שונסין דכ"ד שלמעלה] : כדובא כ' : יראה שהוא שר מלך פרס של מעלה שהוא נקרא דובי"ל דאוקמינא במקום גבריהל וכהו ליה לישראל ולרבנן כהכונה כדמריין כ' י"ה והוא הנה לערדיניהו לומר דלא חתי עדיין זמן הסעוד ועדיין נהנו ישראל להיות מאופזים נחת יד מלך פרס :

התפילה וכדכתיב (שמות י"ז) כאשר ירים ידו וגבר ישראל, וכפיו פרושות השמים, והכלל אשר רצה בזה כי העולם הזה צריך לתפילת האבות, ואליהו ממונה על העולם הזה, והעמיד אותם ממה שהם ישינים, והחיצת ידים הוא (הקדושה) [הקדמה] אל התפילה.

ואמר שאין האבות מתפללין ביחד פ"י כי האבות כאשר הם שלשה אבות והם ביחד היו מביאי המשח בלא זמנו כי אלו אבות הם מחולקים במידתם וביחד הם כוללים הכל ומאחר שהם הכל ביחד, מביאים הכל, והמשיח שעתיד להגלות במהרה בימינו יש בו הכל ואין חסר דבר, והכל ימצא בו, ולפיכך אברהם בלבד וכן יצחק בלבד וכן יעקב בלבד במה שהוא חלק אינו מביא המשח שהוא הכל, אבל כל האבות ביחד היו מביאים הכל ביחד.

ואמר להם אם יש דוגמתן בעולם הזה, ואמר להם רבי חייא ובניו, ואמר כי אייתי לאליהו, כי דבר זה מה שהיה מגלה אליהו הוא מתנגד למדת הדין ולכך אמר דאחיהו ומחיהו שיתין פולסי דנורא, אף כי לא שייך מחיהו בעליונים כבר בארנו זה במסכת יומא (דף ע"ז ע"א) גבי דאיתו לגבריאל ומחיהו שיתין פולסא דנורא, כל זה נאמר מצד עה"ז כי כאשר יש לגלוי זה בחינה שמתנגד אליו מדת הדין אמר מצד עה"ז דמחיהו שיתין פולסא דנורא כי ההתנגדות שהוא בעליונים זה נקרא דמחיהו שיתין פולסא דנורא, ואמר דאידמי להו כדובא ועל ביניהם וטרדיניהו, פירוש כי התפילה צריכה סדור מאוד, בלי טירוד כלל והדוב הזה הוא עניין ערובוב כי מאחר כי היה אליהו המגלה גם הוא הביא ערובוב זה, וכל עניין זה ענין שכלי מצד מעלת ר' חייא ואין לפרש יותר.

אליהו הוה שכיח וכו'. גם זה להודיע מעלת רבי חייא ומדריגתו. ומה שאמר דאליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי פירושו כי באו ממנו דברים בעלמם, ולא היה נגלה במוחש כלל רק ידעו שבישיבה שלהם הוא מגלה דברים, ולפיכך מאי שאמר נגה ליה וכל אשר נזכר פה הכל היה מבלי שהיו מדברים עמו במוחש רק שהיה מודיע להם אליהו כל דבר ודבר, זה מה שנמצא בכל מקום שאליהו ה' מדבר עמהם, ולפיכך מה שאמר כאן דלכך לא בא עד דאוקמיה לאברהם ומשיה ידיה וכו' יש לדעת כי האבות אי אפשר שלא יגיבו על הדור במה שהם אבות לכל העולם, ומאחר שאנו מתפללין בזכותם] אי אפשר שלא יהיה נמצא באבות צד בחינה שהם מתפללין כאשר צריך אל העולם, ומפני כי אליהו הוא ממונה על העולם הזה יאמר בזה שהוא מעמיד אותם, אחר שהתפילה הזאת הוא מצד עולם הזה אשר אליהו ממונה עליו, ומה שאמר דמשי ידיה כי הידים צריכים קדושה מצד עצמם, ואף כי אין מים גשמיים להם מכל מקום ר"ל כי האבות כאשר מקים אותם יש להם קדושה עליונה עוד ביותר וזהו קדושת הידים, כי הידים מתיחסים אל

חידושי אגדות מהר"ל מפראג

ביאורי וחידושי רוב אגדות ש"ס בבלי
דינא ארי דבי עלאי ארי שבחבורה ממנו הצא חיהו
ודועים גבורה הוא ניהו גאון מעונו אדוניו מירינו הרב
בי יהודה ל' ווא' בר רבי בצלאל זעללחיה אשר היה
ביון עונו ואור חורתו בקהל קדש פראג במדינת פיהם.

כל ספר גור ארי עתה יבזרות היו הפאת ישראל ויהי יסאל ויחיה
עלה וזן קרבן באר הגולה וזן ארי חנוני זעית ארי הרב ויחיה
מסריל הגות סה"ל

ספר שארית נתן

על התורה נ"ך וליקוטים
הערות חידושים וביאורים
על הש"ס

גרגרים מדברי תורתו

של הגאון החסיד רבי נתן לוברט זצ"ל

וארשא - ירושלים

עם פרקים מתולדותיו

ויש דוגמתן בעוה"ז (דוגמת האבות הקדושים) א"ל איכא ר' חייא ובניו.

ר' חייא היה כנגד יעקב אבינו ע"ה. וכמו דאחז"ל יעקב אבינו לא מת (תענית ה')

ע"ב). לכן גם מצינו בר' חייא שמלאך המות לא יכל לשלוט בו כדאי' בסוף מו"ק

(כ"ח סוף ע"א)

הנה מלכות נחלת עולם ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר

מגו נחל
או גליל

מגו נחל - דף מגו דלל
למגו עולם עולם

דלל עולם

מגו נחל מלכות ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר

דלל עולם

מגו נחל - דף מגו דלל (למגו עולם עולם):

מגו נחל מלכות ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר

למגו עולם עולם

מגו נחל

מגו נחל מלכות ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר

מגו נחל

מגו נחל

מגו נחל מלכות ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר

מגו נחל

מגו נחל מלכות ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר
אלו המלכות הן: ארבעה עשר עשר

מגו נחל

הסכנה. שהיה להם לפקדים חוק ביום חודש שלא ינעונו נר' אלף. בבית ע"ז שלהם כדלמדין בנישין.

נר' הנוכח מצוה להניחה על פתח ביתו מבחינין אם היה זה בעליה מניחה בחלון הסכנה לרה"ד ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיון.

תוספות

ובשעת הסכנה. נראה לר"י והיו מבי' אתו חברי לבבל כדלמדין בפי' סירה (לקונדף מהי ופס) מהו לעולם שרגא דמטקתא מקמי חברי בשכחא ור"ה דעל השלמן נמי יקחו אותו כדלמדין בנישין (דף י"ז) רבנ' דר' חנה חלש אתא חברא שקל שרגא מקמייהו וי"ע דלון רגילות כ"כ לחפש בבתיים*:

אוצר הגאונים - הפירושים

[מה] מהו למלמולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא.

שמענו ג) כי בימי החברים פרסיים היו חברים מהורין בכל בתי ישראל ומכבין א הנרות ולוקחין מכל בית נר והיה צער גדול לישראל מזה המעשה מפני שהיו מוליכין א נרותיהם לע"ז.

שבת

מה

והא בעו מנייה דרב מהו למלמולי שרגא דחנוכתא מקמי חברי בשבתא ואמר להו שפיר דמי שעת הרחוק שאני דהא א"ל רב בהנא ורב אשי לרב הכי הלכתא אמר להו *כדי הוא ר' שמעון לסמוך עליו בשעת הרחוק.

תוספות

מקמי חברי בשכחא. שבוים חג פסח' לא הו' מניחין נר' אלף בבית ע"ז ומאי דקמבעיא ליה בנר חנוכה טפי מבנר שבת משום דלנורך אכילה ביו מניחים להם ולע"ז דבשעת הסכנה חמירין בבניה מדליקין (גמ' דף כ"ה) דמניחה על שולחט ודיו הכא מיירי א"ס יארע שלא הניחה על שולחטו א"ע אומר ר"י דשעת הסכנה דלעיל לאו סנית חברי קאמר אלף סנית גזירה שגזרו שלא להדליק נר חנוכה:

בשעת הסכנה שעת הסכנה עשויה להיות כל שעת נזירות שמד, כאשר נזורים על ישראל שלא יקיימו את המצוות. אולם (כאמור בתוספות) נראה כי שעת הסכנה לנבי נרות חנוכה היתה כאשר במועדים מסוימים היו כהני דת האש הפרסית מעבירים את האש הדולקת במקדשם לכל שאר הבתים. ואסרו כנראה על הכרת אש בכל הארץ כולה מחוץ לתהום מקדשם. אף כי חיפושם אחר נרות דולקים היו נדירים, לא העזו יהודים להעמיד נרות הנראים כרהוב כאשר נכרה יר' ההברים והשפעתם על השלטונות.

רש"י

דמטקתא. אחר שכבד: מקמי חברי. שלא ירחאו בחר' כדלמדין בפרקין דלעיל (דף כ"ג): דטוחו בטפת הכמון לרשות הרבים וידעו שהדליקו בו נר וס' גזרו שלא להדליק חי נמי ביום חגס' חין מניחין דלוק לור אלף בבית ע"ז: חברי. ס'ס' אומה שהיתה ע"ס פרסיים: הכי הלכתא. בתמיה: בשעת הרחוק. סכנה אלמא שלא בשעת הרחוק חסור:

פרסי ויונאי
הגרסה העיקרית בענין זה, היא כנראה זו המעמידה את הפרסים לאחר היוונים (ראה גרסות ובתוס').
בזמן של רב חל שינוי יסודי בממלכה הפרסית. לאחר שבמשך דורות רבים משלו במדינה הפרתים, עלתה לשלטון שושלת חדשה (הסאסאנית) שהיתה מפרס העיקרית. מבחינה תרבותית היו הפרתים (שאף הם עם אירני) מושפעים ביותר מן התרבות היוונית שקדמה להם במקומות מלכותם (ומשום כך הם קרויים כאן 'יונאיים'). שיטת השלטון הפרתית היתה מעין-פיאודלית, כאשר השלטון המרכזי היה רופף למדי, והיתה אוטונומיה גדולה מאד, הן למחוזות שונים (שראשיהם היו נקראים לעתים קרובות 'מלכים') והן לקבוצות אתניות ודתיות שונות. מלבד גביית המיסים (השלטון העליון של המלכים הפרתיים) לא התערבו כמעט השלטונות המרכזיים בחייהם הפנימיים של התושבים, והניחו לכל קבוצה לנהל את חייה כרצונה. מצב זה השתנה הרבה עם עליית הפרסים-הסאסאניים. השלטון המרכזי היה (בעיקר בדורות הראשונים של שושלת זו) תקוף הרבה יותר, וניסה לכפות מערכת חוקים (ולעתים גם דת) אחידה לכל הממלכה. בעוד שבזמן הפרתים היתה הריגתו של אדם ענין רק לקבוצה האתנית-דתית שלו, הרי בזמן הפרסים היתה זה נושא שנידון בבתי המשפט של המדינה.

בבא קמא קין

א"ל רב כהנא עד האידנא הוו *פרסאי דלא קפדי אשפיכות דמים והשתא איכא *יונאי דקפדו אשפיכות דמים ואמרי *מרדין מרדין קום סק לארעא דישראל.

עבודה זרה

אנטונינוס שמושיה לרבי אדרבן שמושיה לרב כי שכיב אנטונינוס א"ר נתפרדה חבילה כי שכיב אדרבן אמר רב נתפרדה חבילה.

אלרכן. ער טעמו כוכבס היה: נתפרדה חבילה. אהבתי עקשתי נפש נפש.

ישיבת "הכותל" ירושלים לעילוי נשמת ר' לוי ב"ר משה כלאתי ז"ל תרומת אשתו וילדיו - לונדון